

Overweging

(bij Jesaja 53,10-11 en Marcus 10,35-45)

Toen ik de lezingen van vandaag voor het eerst las, schrok ik een beetje. Neem alleen al die eerste zin van de eerste lezing, waar de profeet Jesaja zegt: ‘De Heer heeft besloten zijn dienaar te vernederen en hem te doen lijden.’ Dat is nogal wat, wat daar gezegd wordt! Wat is dat voor een Heer die niet alleen vernedering en lijden toestaat, maar hier zelf toe besloten heeft – dan hebben we het dus over een actieve keuze. En die arme dienaar (even verderop wordt hij zelfs een *rechtvaardige* dienaar genoemd), die geheel van zijn Heer afhankelijk is, moet dat allemaal maar lijdzaam ondergaan. Het zal je maar gebeuren. Wat staat hier nu eigenlijk en over wie gaat het? Vaak wordt in profetenteksten met ‘Heer’ God zelf bedoeld. Dat maakt het wat mij betreft niet makkelijker of beter, want wat is dat voor een God die de rechtvaardigen vernedert en laat lijden? En wie wordt dan bedoeld met die dienaar?

Als het over God en een lijdende dienstknecht gaat, zijn wij al snel geneigd aan Jezus te denken. Zeker als in het vervolg nog sprake is van ‘een zoenoffer’, een zondebok, en van ‘het licht zien dat na het lijden komt’... Om die reden hebben de samenstellers van het leesrooster vast ook voor deze lezing gekozen. Maar doen we daarmee het Eerste Testament niet tekort vraag ik me af. Alsof dat alleen maar een vooruitwijzing is naar het leven van Jezus, in plaats van een volwaardig geloofsboek van het volk Israël.

Spreekt Jesaja dan misschien over zichzelf als lijdende dienstknecht? – profeten hadden het vaak niet makkelijk, zoveel is zeker. Of doelt hij op het volk Israël, dat ook niet altijd een gemakkelijke relatie met God onderhield? Of gaat het zelfs over ieder die deze woorden hoort? Als dat zo is, wat staat ons dan te wachten, wat wordt er van ons gevraagd?

Ook de lezing uit het Marcus-evangelie begint wat vreemd. ‘Toen kwamen Jakobus en Johannes naar Jezus toe...’, staat er. We weten echter niet waar die twee op reageren. Dit stukje evangelie is een deel van het verhaal waarin Jezus met de leerlingen onderweg is naar Jeruzalem. Hij probeert aan ieder die het horen wil (de leerlingen in het bijzonder) uit te leggen wat zijn opdracht is in deze wereld. Jezus heeft ze net verteld wat hem te wachten zal staan in Jeruzalem: uitlevering, vernedering, dood en uiteindelijk opstanding. Voor ons, zoveel eeuwen later, is dit niets nieuws, voor de leerlingen destijds natuurlijk wel. Jakobus en Johannes gaan hier eigenlijk helemaal niet op in. Het lijkt een beetje op een slechtnieuwsgesprek waarvan de inhoud niet helemaal doordringt – of verdrongen wordt. Maar de twee broers zijn er wel als de kippen bij om te solliciteren naar de beste plaatsen aan de zijde van Jezus in het koninkrijk. Jezus antwoordt daarop slechts dat dat niet aan hem is, en dat ze niet weten wat ze vragen. De weg ernaartoe gaat immers dwars door lijden en dood heen.

Marcus neemt ons vervolgens mee naar de andere leerlingen (die tot nu toe buiten beeld waren), en hun zeer begrijpelijke reactie. Waren ze niet allemaal gelijken onder elkaar? Hoezo proberen deze twee zich nu naar voren te dringen voor de beste plaatsen? Zouden wij niet hetzelfde doen als we het gevoel hebben op oneigenlijke wijze voorbijgestreefd te worden... Niets menselijks is deze twaalf vreemd. Nogmaals worden ze door Jezus terechtgewezen. Hebben ze het na al zijn onderricht nog steeds niet begrepen? In het rijk

waar God regeert gaat het er anders aan toe dan in de wereld van alledag. Hier in onze mensenwereld heersen de machten van geld en goed, de sterkste of brutaalste scoort het hoogst. Wie zich omhoog weet te werken, desnoods door list en bedrog, staat bovenaan en komt overal mee weg, de mensen aan de onderkant betalen de prijs. In twintig eeuwen is er niet veel veranderd helaas. Denk maar aan de toeslagenaffaire of aan de schaamteloze zelfverrijking van sommigen ten tijde van de coronacrisis.

Nee, zo merkt Jezus op, wie echt groot wil zijn moet de minste worden, de dienaar van allen. Precies zoals Jezus zelf heeft gedaan toen hij opkwam voor de minsten, de weerlozen en kwetsbaren. Niet heersen, maar dienen dus. Dat dienen heeft oude papieren: al in Genesis, het boek van de schepping, krijgt de mens de opdracht de aarde te dienen en behoeden. Dat houdt denk ik in dat we goed voor de aarde moeten zorgen, niet onze levensbronnen vergiftigen en uitputten, maar duurzaam gebruiken. Dat is letterlijk van levensbelang. Hoe actueel is dat?

Dienen betekent ook dat we dienstbaar moeten zijn aan elkaar. Afgelopen jaar, tijdens de coronapandemie bleek dat met name de zorgende taken en beroepen essentieel waren. We kunnen misschien niet helemaal zonder leiders, maar de mensen die lesgeven, zieken verzorgen, ons eten produceren, mantelzorg verlenen zijn onmisbaar en goud waard. Evenals zij die tijd en aandacht maken voor mensen in hun omgeving, die even langsgaan voor een kopje koffie en een praatje. Het is ook weer niet zwart-wit gelukkig. We mogen best een goede positie in de maatschappij en een goed loon nastreven. Het gaat erom dat we ons niet blindstaren op het klatergoud van deze wereld, ons niet verliezen in eigenbelang, maar oog houden voor het algemeen belang en met name voor de meest kwetsbaren in deze wereld. Als we dat doen, mogen we geloven en hopen dat we op de goede weg zijn, de weg die leidt naar dat rijk van God waarvoor Jezus zijn leven gegeven heeft.

Dat het zo moge zijn.

(Arthur van Tongeren – 17 oktober 2021)